

DATE SUCCINTE PRIVIND OPERA CARCINOLOGICĂ A SAVANTULUI MIHAI BĂCESCU

Dr. Modest GUȚU

mgutu@antipa.ro

Abstract: By his contributions to the knowledge of the peracarid crustacean inventory (especially of the orders Mysidacea, Cumacea and Tanaidacea) of the World Ocean, the savant Mihai Băcescu places himself among the most remarkable carcinologists of the last century. His over 180 published papers (signed alone or in co-operation with specialists from Romania or other countries) are evidence in this respect, papers where he described 341 taxa new to science, 60 of them representing upper taxa (families, tribes, genera and subgenera), out of which: 131 mysidaceans, 105 cumaceans, 98 tanaidaceans, 5 isopods, and 2 copepods.

Decizia de a prezenta o sinteză a operei carcinologice a savantului Mihai Băcescu – considerând că este o deosebită onoare pentru mine, dar și un gest de pioasă recunoștință față de cel ce mi-a fost mentor – s-a dovedit a fi mult mai greu de pus în practică decât mi-am închipuit, deși, după mai bine de 34 de ani cât i-am fost în preajmă, îi cunosc foarte bine activitatea. Și asta din două motive foarte simple: pe de o parte, contradicția dintre vastitatea operei, la care trebuie să mă refer și spațiul la care trebuie să mă limitez,

ceea ce nu-mi permite să pătrund în subtilitățile multor aspecte, pe care și-a pus amprenta și, în concluzie, să nu pot evidenția în suficientă măsură valoarea contribuțiilor sale, iar pe de alta, conștientizarea faptului că nu voi reuși să ocolesc subiectivismul inerent elevului, care își datorează realizările, mai mult sau mai puțin notabile, celui despre a cărui operă trebuie să vorbească. În plus, cunoscându-l foarte bine, nu voi putea evita referirile la unele aspecte mai puțin plăcute din viața sa, de care își amintea fără plăcere.

Opera carcinologică a savantului Mihai Băcescu, unul dintre cei mai remarcabili specialiști în domeniul sistematicii crustaceelor peracaride pe plan mondial al secolului trecut, a debutat în anul 1930 cu unele observații privind rării, publicate în lucrarea *Pescuitul cu fachiul și influența luminii asupra animalelor acvatice*, pe când era preparator la Laboratorul de Zoologie, al Facultății de Științele Naturii, din cadrul Universității „Al. I. Cuza”, din Iași, condus de Ion Borcea, cel care i-a oferit apoi prilejul să facă primele cercetări marine la stațiunea de la Agigea, pe care o înființase cu câțiva ani înainte. A urmat (1932) lucrarea de popularizare, *Fauna Mării Negre* (66 p.), apărută la Editura Cartea Românească, seria „Cunoștințe folositoare”, scrisă în colaborare cu prietenul său Sergiu Cărăușu (devenit, la rândul său, un remarcabil profesor al universității ieșene), în care sunt inserate interesante date și despre unele crustacee. Dar lucrarea care l-a lansat ca specialist sistematician în domeniul crustaceelor peracaride, datează din anul 1934, pe când avea doar 26 de ani și se referă la misidaceele din Marea Neagră, inclusiv limanurile și lacurile cu legătură la mare și Dunăre (*Contributions à l'étude des Mysidés de la Mer Noire, ainsi que des limans et des lacs en relation avec la mer ou avec le Danube*), publicată în Analele Științifice ale Universității din Iași. Deși în această perioadă de început se dedică și altor grupe de animale, în special domeniului

herpetologic, nu renunță niciun moment la misidacee. Rezultatele activității sale în acest ordin de crustacee se concretizează în următorii câțiva ani, în publicarea a șapte lucrări, în care semnalează 20 de specii din apele Mării Negre, între care o specie și o subspecie noi pentru știință, cărora li se adaugă o altă subspecie nouă, de această dată din Marea Mediterană. Amintesc, de asemenea, semnalarea, pentru prima dată, a misidaceelor în porțiunea oltenească a Dunării. Totodată, elaborează și susține în anul 1938 teza de doctorat, intitulată *Misidaceele din apele românești (studiu taxonomic, morfologic, bio-geografic și biologic)*, publicată, doi ani mai târziu, în limba franceză, în *Analele Universității ieșene*, lucrare care avea să-l plaseze în prestigioasa galerie internațională a specialiștilor din domeniul carcinologiei. Tot în această perioadă, își îndreaptă atenția și spre alte crustacee peracaride, publicând, în același an, 1938, câte o primă lucrare privind tanaidaceele din Marea Neagră și cumaceele dulcicole și marine românești, aceasta din urmă în colaborare cu Constantin Motaș, o altă mare personalitate a biologiei din țara noastră.

Anii 1938 și 1939 i-au adus tânărului, pe atunci, Mihai Băcescu, la recomandarea profesorului Paul Bujor, un meritat stagiu de studii în Franța, ca apoi, ajuns în capitala europeană, să beneficieze și de sprijinul eminentului Emil Racoviță. Cu această ocazie a lucrat la Muzeul de Istorie Naturală din Paris cu reputatul carcinolog Louis Fage, la Stațiunile Marine de la Roskof, Banyuls-sur-Mer, Villefranche-sur-Mer și a asistat la cursurile de la Sorbona, susținute de Charles Péres, un alt titan al timpului. La 15 mai 1938, ajunge la Muzeul Oceanografic din Monaco, unde directorul de atunci al muzeului, reputatul oceanograf Charles Richard, o distinsă personalitate – mâna dreaptă a Prințului Albert I de Monaco în celebrele expediții pe care acesta le-a întreprins – nu s-a arătat deloc încântat de venirea

tânărului român, spunându-i fără ocoliș, după cum mi s-a confesat însuși Mihai Băcescu, că „*au mai fost niște români care stăteau mai mult prin cazinouri*”. În plus, aflând că vrea să studieze misidaceele, Richard i-a replicat: „*Ce să studiezi? Misidaceele din Mediterana sunt cunoscute*”. În consecință, i-a pus la dispoziție un spațiu impropriu studiului, moment mai mult decât descurajant pentru tânărul Mihai Băcescu, alături de care era și soția sa, Eliza, de asemenea naturalistă, care îi era sprijin de nădejde în cercetările întreprinse, ajutându-l, în special, la triajul materialului. Cu toate acestea, foarte activ și dornic de afirmare, Mihai Băcescu a reușit, cu ajutorul personalului auxiliar al muzeului, să facă mai multe ieșiri cu barca pe mare, unele noaptea, colectând un bogat material, ce s-a dovedit în cele din urmă a fi extrem de interesant, prin noutățile faunistice conținute.

Așa se face că după un timp scurt, când s-a prezentat din nou la directorul care-l primise cu oarecare răceală și i-a demonstrat cu fapte că fauna misidologică a Mediteranei nu este încă bine cunoscută, rezultatul a fost mai mult decât neașteptat: i s-a pus la dispoziție un laborator mare, bine dotat, precum și nava muzeului în vederea colectărilor.

Cât despre „*românii care stăteau mai mult în cazinouri*”, Mihai Băcescu aflase doar că era vorba de un prinț. Am avut șansa să dezleg acest mister abia după 41 de ani, în anul 1980, când, în scurta perioadă cât am lucrat acolo, am reușit să consult fișierul, în care figurau toți cei ce lucraseră în colecțiile celebrului muzeu, de la înființarea sa, anul 1911. Așa am aflat că înaintea lui Mihai Băcescu a fost la studii o perioadă foarte lungă, de 8 luni (față de a altor conaționali care n-au stat mai mult de două luni) un doctor în medicină, „român sadea”, pe numele său Joseph Shiller. Directorul Charles Richard nu avea cum să-și imagineze că tânărul român de atunci va deveni peste aproape trei decenii și jumătate (mai exact în 1972), Membru în Comitetul de

Perfecționare al Institutului Oceanografic din Paris, în subordinea căruia este și Muzeul din Monaco, proprietate a statului francez, deși a fost construit de Prințul Albert I de Monaco, din fondurile visteriei Principatului Monaco.

După revenirea în țară, Mihai Băcescu, la solicitarea savantului Grigore Antipa, se transferă, în anul 1940, la instituția pe care acesta a fondat-o, iar în 1941 publică două lucrări privind misidaceele din Mediterana franceză, în care, în afară de semnalarea unor specii necunoscute în această zonă marină, descrie alte patru, noi pentru știință, dintre care una i-a dedicat-o directorului muzeului monegasc, cel care-l primise cu vădită neîncredere numai pentru faptul că trecuse pe acolo un prinț aventurier din fostul Imperiu Austro-Ungar, devenit „ardelean” după unirea Transilvaniei și Basarabiei cu Vechiul Regat (1918).

A urmat o perioadă de câțiva ani, în care activitatea carcinologică a lui Mihai Băcescu, întreruptă și de participarea sa la cel de al doilea război mondial, este mai puțin intensă. Abia în anul 1947 reia studiile cu privire la crustacee, publicând în numai cinci ani (până în 1951) 12 lucrări în care descrie 14 specii și subspecii de peracaride noi pentru știință, din Marea Neagră: 8 cumacee, 3 izopode, 2 misidacee și un tanaidaceu (Muradian & Murariu, 1979; Muradian & Negoescu, 1979).

Deși în perioada următoare, între 1952 și 1960, aduce foarte multe și importante contribuții cu privire la cunoașterea biologiei, ecologiei și sistematicii altor animale decât crustaceele (este vorba de celenterate, kinorhichi, nematode, moluște, aranee, picnogonide, pești, batracieni, reptile, păsări etc.), la care se adaugă unele lucrări de terminologie zoologică populară și multe altele, lista sa bibliografică cuprinde puține studii asupra crustaceelor (Brezeanu, 1994; Dumitrescu, 1979; Gomoiu & Bodeanu, 1979; Manoleli & Müller, 1979; Muradian & Murariu, 1979; Nalbant, 1979;

Negrea, 1994; Papadopol, 1979; Popescu-Gorj, 1994; Weinberg, 1979).

Doi buni prieteni: cunoscutul oceanograf Jacques Yves Cousteau (stânga) și savantul Mihai Băcescu (octombrie 1977). (Foto: dr. Modest Guțu).

Începând cu anul 1961, revine cu mai multă insistență la preocupările sale inițiale, studiul sistematic al peracaridelor, care îi vor aduce, în cele din urmă, cea mai mare satisfacție, situându-l printre cei mai de seamă carcinologi ai lumii, cu contribuții de pionierat, cum se afirmă în unele lucrări de specialitate, apărute în străinătate (Heard, 2002). Bineînțeles nu renunță la celelalte domenii care l-au pasionat dintotdeauna, între care un loc aparte l-a ocupat ecologia marină.

Dacă până în anul 1961 era cunoscut ca un reputat carcinolog, mai ales pe continentul european, după această dată, la solicitarea tot mai insistentă a numeroase instituții din întreaga lume (Muzeul American de Istorie Naturală din New York, Institutul Smithsonian, Institutul de Oceanologie

din Havana, Universitatea din Rio de Janeiro, Muzeul Național de Istorie Naturală din Paris, Muzeul Oceanografic din Monaco, Centrul de Triaj din Brest, Franța etc.), își extinde preocupările carcinologice pe meridiane mult mai îndepărtate, primind pentru studiu material carcinologic de o valoare științifică excepțională, din cele mai diverse zone oceanice, material colectat în cadrul unor campanii de cercetări de notorietate, între care figurează expedițiile americane „Vema” și „Anton Bruun”, cele franceze „Benthedi”, „Thalassa”, „Biogas”, „Musorstom”, „Demeraby”, „Corindon” etc., cea organizată de Universitatea din Rio de Janeiro („Rio Grande II”) și altele.

În acest fel, în perioada ce a urmat, Mihai Băcescu a reușit să se impună și pe plan extra-european, publicând pentru început, în anul 1961, două lucrări asupra misidaceelor și cumaceelor din Florida, respectiv, apele tropicale americane ale Pacificului, ceea ce constituia o premieră pentru un specialist din România, o țară mică, fără o remarcabilă tradiție în domeniul bio-oceanologiei, iar pe deasupra, o țară aflată, așa cum bine se cunoaște, sub un regim opresiv, care împiedica relațiile cu străinii, fie ele și de natură științifică. Aceasta cu atât mai mult, cu cât atmosfera dintre el și directorul muzeului din acea vreme, al cărui nume nici nu merită amintit, era mai mult decât tensionată, fiindu-i complet nefavorabilă. Numit pe criterii politice și nicidecum pentru merite științifice, cum s-ar fi convenit unei instituții de rangul unui muzeu național, acesta ajunsese să ceară chiar interdicția ca Mihai Băcescu să mai publice unele lucrări, pe motiv că ar fi șovin, propagând ura de rasă etc. În susținerea acestor acuzații era menționat manuscrisul volumului *Păsările în nomenclatura și viața poporului român* înaintat pentru publicare la Editura Academiei, lucrare în care apărea numele „țigănuș”, pentru pasărea de baltă pe numele ei latinesc *Plegadis falcinellus*. Ori, o asemenea gravă acuză nu

putea rămâne fără urmări. Automat s-a creat în jurul lui Mihai Băcescu o atmosferă de suspiciune, de izolare, care nu putea fi un bun stimulent pentru activitatea sa creativă. În cele din urmă, lucrarea de care am amintit a văzut lumina tiparului, la intervenția fermă a directorului editurii din acea vreme, academicianul Alexandru Graur, cunoscut lingvist, om de știință de înaltă ținută morală, căruia nu a îndrăznit nimeni să-i pună eticheta de „șovin”, pentru că aprobase publicarea numelui „țigănuș”. Cu toate aceste neplăceri, Mihai Băcescu găsește înțelepciunea și puterea morală pentru a lucra de dimineață până-n noapte. *„Când îmi era sufletul mai greu mă retrăgeam în laboratorul meu, la microscop”*, avea să mi se destăinuie, cu profundă amărăciune, maestrul.

Am considerat necesar să mă refer la aceste momente mai ales pentru cei care nu-și pot închipui astăzi ce a însemnat acea perioadă istorică pentru elita academică românească. Ceea ce se petrecea la muzeu nu era un caz izolat. În multe instituții de cercetare, specialiști de prim rang, care ar fi putut aduce un plus de prestigiu țării, erau marginalizați. Din păcate, obiceiul minimalizării și chiar al obstrucționării activității unor cercetători cu rezultate notabile a devenit, se pare, meteahnă națională. Ca și în regimul comunist, relațiile de partid sau de altă natură și, nicidecum competența, tind să fie principalele criterii în stabilirea valorilor.

Alegerea sa, în anul 1963 ca membru corespondent al Academiei Române și numirea, un an mai târziu, în funcția de director al Muzeului de Istorie Naturală „Grigore Antipa”, îi deschid noi perspective, dându-i totodată posibilitatea luării unor decizii cu privire la activitatea științifică proprie, dar și cea de viitor a instituției, pe care acum o conducea, considerând-o nu numai o instituție muzeală de informare și culturalizare a publicului larg, ci și una de cercetare de prim rang în domeniul zoologiei, importantă ramură a biologiei, pentru care, din păcate, nu există nici

astăzi în România un institut de zoologie, cu o viață științifică pe măsură, în timp ce țările vecine, unele cu posibilități economice mult mai mici decât țara noastră, cum este cazul Bulgariei, au asemenea instituții.

Mihai Băcescu la cea de a 70-a aniversare (28 martie 1978), în mijlocul câtorva dintre elevii săi. De la stânga la dreapta: prof. univ. dr. Marian-Traian Gomoiu, m. c. al Academiei Române, dr. Ileana Negoescu, Zarui Muradian, dr. Modest Guțu și regretatul prof. univ. dr. Geza-Iuliu Müller. (Foto: Gheorghe Oprescu).

Ca director, își dă seama că pentru creșterea prestigiului muzeului, în raport cu profilul de activitate – de identificare și depozitare a valorilor faunistice – cea mai bună cale este aceea de a stimula studiile aflate deja în derulare, dar și de a pune bazele unei școli de sistematică carcinologică, care să depășească, prin preocupare și rezultate, granițele țării. În acest scop, Mihai Băcescu avea toate atuurile: pregătire, experiență, material de studiu și relații în toată lumea, bibliografie și, nu în ultimul rând, entuziasm și putere de muncă. Aceasta în ciuda faptului că timpul îi era potrivit, datorită multor obligații impuse de funcțiile pe

care le deținea (reprezentat al României în Comisia Oceanografică Internațională, președinte al Consiliului Muzeelor din România, din cadrul Comitetului de Stat pentru Artă și Cultură, vicepreședinte al Comisiei Internaționale de Explorare Științifică a Mării Mediterane și președinte al Comitetului de Bentos din cadrul comisiei amintite, membru al Comitetului executiv al Consiliului Internațional al Muzeelor în cadrul căruia deținea funcția de președinte al Muzeelor de Istorie Naturală etc.), dar și a numeroaselor sale preocupări științifice, între care și cea de elaborare a studiilor de ecologie marină, împreună cu grupul de tineri cercetători de la Laboratorul de Oceanologie de la Constanța, aparținând Institutului Central de Biologie, unde deținea funcția de Șef de Secție. Este vorba de dr. Adriana Petran și dr. Marian-Traian Gomoiu și de regretații dr. Nicolae Bodeanu, dr. Geza-Iuliu Müller, dr. Hilarius Skolka și dr. Florin Vasiliu (căroră li s-a adăugat, ulterior, regretata dr. Victoria Țigănuș), cu care a finalizat numeroase studii, concretizate în importante lucrări, între care și cinci volume impresionante cu privire la ecologia Mării Negre.

În acest context, nu este lipsit de importanță să adaug participarea sa la diverse expediții și campanii oceanografice de cercetări: în Jgheabul Peru-Chile, cu nava americană Anton Bruun (1965), pe coastele Mauritaniei și în nord-vestul Oceanului Indian, cu nava franceză Thalassa (1971, respectiv, 1977), plus cea de pe coastele Tanzaniei (noiembrie 1973 – februarie 1974), organizată și condusă de el (fiind însoțit de dr. Teodor Nalbant, dr. Dragoș Neculce și regretatul dr. Geza-Iuliu Müller), de unde s-a întors cu material marin extrem de valoros, care a stat la baza descrierii a zeci de taxoni noi pentru știință, între care multe genuri și chiar familii, unele dintre ele având trăsături morfologice în totală contradicție cu tot ce se cunoștea până atunci. Amintesc în acest sens descoperirea primei femele de

cumacee cu pleopode (care a stat la baza descrierii genului *Archaeocuma* și a familiei *Archaeocumatidae*, 1972), a tanaidaceelor apseudomorfe cu pleonitele și pleotelsonul sudate într-un singur segment (genurile *Curtipleon* și *Cryptapseudes*, 1976) sau ilustrarea pentru prima dată a complicatului pleopod dimorfic la masculii misidaceelor din genul *Bowmaniella*, 1968). Din aceeași categorie face parte și familia *Tanzanapseudidae* (Ordinul *Tanaidacea*), cu corpul ca o stea, descoperită chiar în campania de cercetări, organizată și condusă de el pe coastele Tanzaniei, din care un reprezentant al amintitului taxon a fost ales de Jaques Forest (coordonatorul fasciculei IIIA, din volumul VII al monumentalului „*Traité de Zoologie*”, inițiat de Pierre Grassé), ca emblemă, figurând pe coperta a IV.

Mihai Băcescu (al doilea din stânga) împreună cu membrii expediției organizate și conduse de el pe coastele Tanzaniei, înainte de îmbarcarea în avion, pe aeroportul „Henri Coandă” (20 noiembrie 1973). De la stânga la dreapta: dr. Dragoș Neculce, regretatul prof. univ. dr. Geza-Iuliu Müller și dr. Teodor Nalbant. (Foto: dr. Modest Guțu).

Adaug celor de mai sus, preocupările sale de muzeologie, de reorganizare a unor săli de expunere de la Muzeul „Grigore Antipa”, de prezentare a vieții din medii naturale, mai puțin familiare publicului larg (este cazul celor două diorame cu „viața în recifele de corali”, 1975, și „peștera”, 1967 pe care vizitatorii o pot admira chiar din interiorul ei) sau de refacere a muzeului după dezastruosul cutremur din 4 martie 1977.

Rezultatele inițiativelor sale de la Muzeul „Grigore Antipa”, de pregătire a unor noi specialiști și de extindere a cercetărilor în afara hotarelor țării, nu întârzie să apară. Într-un singur deceniu (cel ce a urmat anului 1968, până la aniversarea sa, de 70 de ani, în 1978), a publicat (singur sau în colaborare, inclusiv cu Zarui Muradian și dr. Modest Guțu, doi dintre specialiștii pe care îi pregătea în domeniul cumaceelor și, respectiv, al tanaidaceelor) 45 de lucrări cu contribuții numai în domeniul sistematiei crustaceelor peracaride, în care a descris 151 de taxoni noi pentru știință (familii, genuri, subgenuri, specii și subspecii), provenind din cele mai diverse zone ale Oceanului Planetar. Din multitudinea titlurilor menționez: „*Contributions to the knowledge of the Gastrosaccinae psammobionte of the tropical America, with the description of a new genus (Bowmaniella n. g.) and three new species of its frame*” (1968), „*Deux Cumacés nouveaux: Diastylodes carpinei n. sp. dans la Méditerranée et Hemilamprops lotusae n. sp. dans l'Atlantique argentin*” (1969), „*Three new genera and six new species of Monokonophora (Crustacea, Tanaidacea) from the corral reefs of Tanzania*” (1976).

În perioada ce a urmat anului 1979 (până în anul 1993, când, la vârsta de 85 de ani, descrie ultimele două specii de misidacee din apele Arhipelagului Indonezian), Mihai Băcescu publică (singur sau împreună cu noii săi elevi, regretatul Aurel Udrescu și dr. Iorgu Petrescu, dar și în colaborare cu specialiști străini, unii de larg renume, cum

sunt L. B. Holthuis sau A. J. Bruce) alte 59 de lucrări, în care descrie încă 128 de taxoni noi pentru știință (Guțu, 1994, Guțu și Titieni, 1994). Dintre titlurile apărute în această ultimă perioadă amintesc: „*Nouvelle contribution à la connaissance de la faune d'Apseudoidea Laech, 1814 (Crustacea, Tanaidacea) des eaux profondes du nord-est de l'Atlantique*” (1981), „*New Cumacea from Northern Australian waters*” (1990), „*Crustacea Mysidacea: Récoltes fait au cours des campagnes MUSORSTOM 3 et CORINDON 2 aux Philippines et en Indonésie*” (1991).

Sintetizarea în câteva date a activității și rezultatelor din domeniul carcinologiei, reflectă, cred, cel mai bine dimensiunea reală a contribuțiilor și personalității savantului Mihai Băcescu. A publicat (singur sau în colaborare cu specialiști români și străini) peste 180 de lucrări originale numai cu privire la crustacee – între care figurează 3 fascicule din Fauna României (Cumacea, 1951, Mysidacea, 1954 și Decapoda, 1967), 2 volume reprezentând Catalogul Cumaceelor din fauna mondială (1988 și 1992) și capitoul „*Ordre des Cumacés*” din tratatul lui Grassé (de apariția căruia s-a bucurat cu câteva luni înainte de plecarea în eternitate, 6 august 1999) – și a descoperit și descris 341 de taxoni noi pentru știință din toate zonele oceanice ale globului, 60 reprezentând taxoni superiori (familii, triburi, genuri și subgenuri), din care: 131 misidacee (2 triburi, 22 genuri și subgenuri și 107 specii și subspecii), 105 cumacee (o familie, 12 genuri și subgenuri și 92 de specii și subspecii), 98 tanaidacee (3 familii, 19 genuri și 76 de specii și subspecii), 5 specii și subspecii de izopode și un gen și o specie de copepode (Guțu, 1994, 2000; Guțu & Titieni, 1994; Muradian și Murariu, 1979; Muradian & Negoescu, 1979). *Fără contribuțiile sale, inventarul peracaridelor cunoscute din cele trei ordine ar fi fost mai mic cu aproximativ 7,5 %.*

În acest context nu este, cred, neavenit să completez lista contribuțiilor sale sistematice și cu date care privesc alte grupe decât crustaceele. Este vorba de o specie nouă de nematode, una de pycnogonide, 2 de kinorhinci și 3 subgenuri și 6 specii de pești pe care le-a descris.

Pentru a avea însă o imagine de ansamblu mai cuprinzătoare a ceea ce a însemnat Mihai Băcescu pentru prestigiul științelor biologice românești și, implicit, pentru carcinologia mondială, trebuie să adăugăm la cele de mai sus încă 351 de taxoni noi pentru știință, de crustacee peracaride (dintre care 71 reprezintă taxoni superiori), al căror autor moral, de asemenea, este, fiind descriși numai de elevii săi din Muzeul Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa”, calcul în care nu au fost incluși taxonii publicați în colaborare cu mentorul lor. Este vorba de regretatul Aurel Udrescu (cu o specie și o familie de misidacee), Zarui Muradian (cu 6 specii de cumacee), dr. Ileana Negoescu, cu 45 taxoni de izopode anthuridee (44 de specii și 1 gen), dr. Iorgu Petrescu, cu 118 taxoni de cumacee (114 specii și 4 genuri) și semnatarul acestor rânduri, cu 175 taxoni de tanaidacee (114 specii, 2 subgenuri, 45 genuri, 1 trib, 7 subfamilii și 6 familii) și 5 taxoni de alte peracaride (între care 2 ordine noi, Cosinzeneacea și Bochusacea, care au stârnit controverse, cel de al doilea taxon fiind validat de specialiști din Anglia, Spania și Japonia, care au descoperit și descris un gen și două specii din respectivul ordin). Însumând numai taxonii inferiori (la nivel de specie) din cele trei ordine, pe care s-a axat activitatea carcinologică a savantului Mihai Băcescu și a unora dintre elevii săi, vom avea dimensiunea reală a contribuțiilor aduse de cel ce ar fi împlinit (la 28 martie 2008) un secol de viață, contribuții concretizate în descoperirea a 510 specii, reprezentând aproape 15 % din cele aproximativ 3700 cât se apreciază că s-au descris de un sfert de mileniu încoace, de când Karl Linné a publicat a X-a ediție din

Systema naturae (1758), lucrarea de reper pentru taxonomia binară. Rămâne la aprecierea cititorului să evalueze rolul savantului român în cunoașterea carcinofaunei mondiale.

Cele mai mult de 75 de specii și genuri, din diverse grupe de animale (nematode, nemerțieni, moluște, crustacee, insecte, pești etc.), care îi poartă numele – fiindu-i dedicate de specialiști din 14 țări (Guțu, 1994, 2000; Guțu & Titieni, 1994, Muradian, 1979), între care una dintre primele specii i-a fost dedicată în anul 1940 (pe când avea doar 32 de ani) chiar de renumitul carcinolog francez, Louis Fage (cel care i-a îndrumat pașii, în anul 1938, pe când se afla cu bursă la Paris) – spun mai mult decât orice despre modul în care este percepută contribuția și personalitatea savantului Mihai Băcescu în rândul carcinologilor de pretutindeni. Un gest deosebit de apreciere la adresa sa l-am simțit atunci când, cu câțiva ani în urmă, mi s-a cerut de la Smithsonian Institution o fotografie a savantului, care să fie expusă alături de cele mai proeminente personalități ale domeniului, în laboratorul de carcinologie.

Astăzi, aproape că nu există lucrare de misidacee, cumacee sau tanaidacee – indiferent dacă se referă la apele marine australiene, la cele sud-asiatice, est sau vest-africane, nord sau sud-americane – în care să nu fie menționate genuri și specii descrise de Mihai Băcescu. Nu știu dacă Mihai Băcescu avea sau nu sistematica „în sânge”, dar știu că și atunci când era la o vârstă înaintată se entuziasma asemenea unui tânăr, ori de câte ori descoperea un gen sau o specie nouă, de parcă ar fi fost la primul său succes. Îmi permit să redau în acest sens câteva fraze din puțina corespondență, pe care am purtat-o cu cel ce mi-a oferit șansa și mi-a îndrumat pașii în descifrarea tainelor unor crustacee, în momentele în care era (sau eram) plecat din țară. Astfel, la 18 ianuarie 1971, înainte de a se îmbarca pe nava „Thalassa”, cu care urma să plece în expediția de pe coastele

Mauritaniei, îmi scria: *Am dragat în câteva locuri; de sute de ori mai bogată și mai variată faună decât în M. Neagră; multe, foarte multe animale necunoscute...; tot pun în găleată din toate, în nădejdea că vor putea ajunge măcar în parte la muzeu. Date mai precise mi le transmitea trei ani mai târziu (7 ianuarie 1974), când se afla pe coastele Tanzaniei: Colecția științifică a depășit orice așteptări: peste 25 specii de nemerți (1/2 noi); vreo 15 specii Monokonophora (probabil și 2 genuri noi), vreo 4–5 de Leptochelia și multe alte tanaide; vreo 10 specii de cumacei... (3 Cumella, 3 Campylaspis, 3–4 Nanastacus etc.). Cu mysidele stau mai slab (vreo 12 specii), căci abia am început dragajele.*

Ar fi, cred, nedrept dacă la cele de mai sus nu am aminti latura sa umană, de mare sensibilitate, cu mult har în evocarea unor întâmplări, admirator al naturii, bucurându-se ori de câte ori laborantele îi aranjau, alături de microscop, flori culese din parcul muzeului, unde el însuși se îngrijise, între altele, de procurarea și plantarea câtorva magnolii, care în fiecare primăvară, după înflorire, atrăgeau nu numai harnice albine și jucăuși fluturi multicolori, admirați de savant de la fereastra laboratorului, dar și atenția trecătorilor întâmplători, încântați de mirosul inconfundabil. Presupun că și aceste calități l-au ajutat în stabilirea unor relații foarte apropiate cu mari personalități ale vremii, între care și celebrul oceanograf francez, Jacques Yves Cousteau (directorul Muzeului Oceanografic din Monaco), care în întâlnirile sale cu specialiști români nu pierdea niciodată ocazia să nu le vorbească despre „prietenul Mihai Băcescu”. Numai cei ce nu l-au cunoscut în profunzime i-au văzut doar „exoscheletul” sau „carapacea”, cum spun carcinologii, despre care se știe că poate fi dură și aspră, dar și moale, chiar catifelată, ca cea a crustaceelor a căror identitate după anonimatul milenar în care au trăit pe fundul mărilor și oceanelor se leagă pe vecie de numele lui Mihai Băcescu.

Dacă luăm în considerare rezultatele activității științifice din toate domeniile în care s-a implicat, se poate afirma fără exagerare că Mihai Băcescu a fost cel mai de seamă biolog român din toate timpurile, contribuțiile sale de sistematică situându-l în panteonul renumiților peracaridologi ai lumii, alături de G. O. Sars, H. J. Hansen, A. M. Norman, T. R. R. Stebbing, H. Richardson, H. F. Nierstrasz, L. Fage, H. Nouvel, J. L. Barnard, Th. Monod, Karl Lang și alții.

Este regretabil că meritele sale nu sunt suficient popularizate și cunoscute de conaționali, de poporul din care s-a născut și pe care l-a servit cu inteligență și dăruire patriotică, cu arma sa cea mai de preț, microscopul, pe care l-a manevrat în activitatea de cercetare științifică așa cum puțini au știut să o facă. În aceste condiții, există toate șansele ca și peste decenii numele savantului Mihai Băcescu să lipsească din referirile ce se vor face la adresa marilor personalități ale biologiei românești, așa cum lipsește și astăzi din unele cărți sau manuale care ar trebui să asigure cultura viitoarelor generații. Nu este nici corect și nici în favoarea prestigiului științei biologice românești!

Bibliografie

- [1] Brezeanu, G., „Academician Mihai Băcescu's contributions to the development of limnology”, în *Travaux du Muséum d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa”*, vol. XXXIV, 1994, p. 595-596.
- [2] Dumitrescu, D., „Le Professeur dr. doc. Mihai Băcescu à son 70-ème anniversaire: Un intérêt constant pour l'ethnozoologie”, în *Travaux du Muséum d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa”*, vol. XX, 1979, p. 577-583.
- [3] Gomoiu, M.-T., Bodeanu, N., „Le Professeur dr. doc. Mihai Băcescu à son 70-ème anniversaire: Créateur d'école en océanologie”, în *Travaux du Muséum d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa”*, vol. XX, 1979, p. 592-596.

- [4] Guțu, M., „Academician Mihai Băcescu world notoriety carcinologist”, în *Travaux du Muséum d’Histoire Naturelle „Grigore Antipa”*, vol. XXXIV, 1994, p. 585–587.
- [5] Guțu, M., „Mihai Băcescu: 28 March 1908–6 August 1999” (Obituary), în *Journal of Crustacean Biology*, vol. 20, 2000, p. 420–421.
- [6] Guțu, M., Titieni, M., „The list of Mihai Băcescu’s published papers”, în *Travaux du Muséum d’Histoire Naturelle „Grigore Antipa”*, vol. XXXIV, 1994, p. 603–609.
- [7] Guțu, M., Titieni, M., „The list of the taxa described by Mihai Băcescu”, în *Travaux du Muséum d’Histoire Naturelle „Grigore Antipa”*, vol. XXXIV, 1994, p. 611–615.
- [8] Guțu, M., Titieni, M., „The list of the taxa dedicated to Mihai Băcescu”, în *Travaux du Muséum d’Histoire Naturelle „Grigore Antipa”*, vol. XXXIV, 1994, p. 607–608.
- [9] Heard, R., „Annotated checklist and bibliography for the order Tanaidacea (Crustacea: Malacostraca: Peracarida) reported from the Pacific coasts of the Americas (Alaska to Chile) and associated off shore islands”, în *Contributions to the Study of East Pacific Crustaceans*, vol. 1, 2002, p. 369–383.
- [10] Manoleli, D., Müller, G.-I., „Le Professeur dr. doc. Mihai Băcescu à son 70-ème anniversaire: Les contributions dans le domaine de l’océanologie et de la limnologie”, în *Travaux du Muséum d’Histoire Naturelle „Grigore Antipa”*, vol. XX, 1979, p. 564–570.
- [11] Muradian, Z., „Liste des taxa dédiés à Mihai Băcescu”, în *Travaux du Muséum d’Histoire Naturelle „Grigore Antipa”*, vol. XX, 1979, p. 619–622.
- [12] Muradian, Z., Murariu D., „Liste des travaux publiés par Mihai Băcescu”, în *Travaux du Muséum d’Histoire Naturelle „Grigore Antipa”*, vol. XX, 1979, p. 596–612.
- [13] Muradian, Z., Negoescu, I., „Le Professeur dr. doc. Mihai Băcescu à son 70-ème anniversaire: L’activité de carcinologiste”, în *Travaux du Muséum d’Histoire Naturelle „Grigore Antipa”*, vol. XX, 1979, p. 570–574.
- [14] Muradian, Z., Negoescu, I., „Liste des taxa décrits par Mihai Băcescu”, în *Travaux du Muséum d’Histoire Naturelle „Grigore Antipa”*, vol. XX, 1979, p. 614–619.
- [15] Nalbant, T., „Le Professeur dr. doc. Mihai Băcescu à son 70-ème anniversaire: Les contributions aux études d’herpétologie et

d'ichtyologie", în *Travaux du Muséum d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa*", vol. XX, 1979, p. 574-577.

[16] Negrea, Șt., „Mihai Băcescu – ethnozoologist”, în *Travaux du Muséum d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa*", vol. XXXIV, 1994, p. 597-601.

[17] Papadopol, A., „Le Professeur dr. doc. Mihai Băcescu à son 70-ème anniversaire: Avant-propos”, în *Travaux du Muséum d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa*", vol. XX, 1979, p. 545-548.

[18] Popescu-Gorj, A., „La vie et l'oeuvre de Mihai Băcescu”, în *Travaux du Muséum d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa*", vol. XX, 1979, p. 548-555.

[19] Popescu-Gorj, A., „Academician Mihai Băcescu – ichthyologist and director of the Piscicultural Researching Institute of Bucharest”, în *Travaux du Muséum d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa*", vol. XXXIV, 1994, p. 591-593.

[20] Weinberg, M., „Le Professeur dr. doc. Mihai Băcescu à son 70-ème anniversaire: Coordonateur de l'activité de recherche deployee au Muséum d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa”, în *Travaux du Muséum d'Histoire Naturelle „Grigore Antipa*", vol. XX, 1979, p. 588-591.